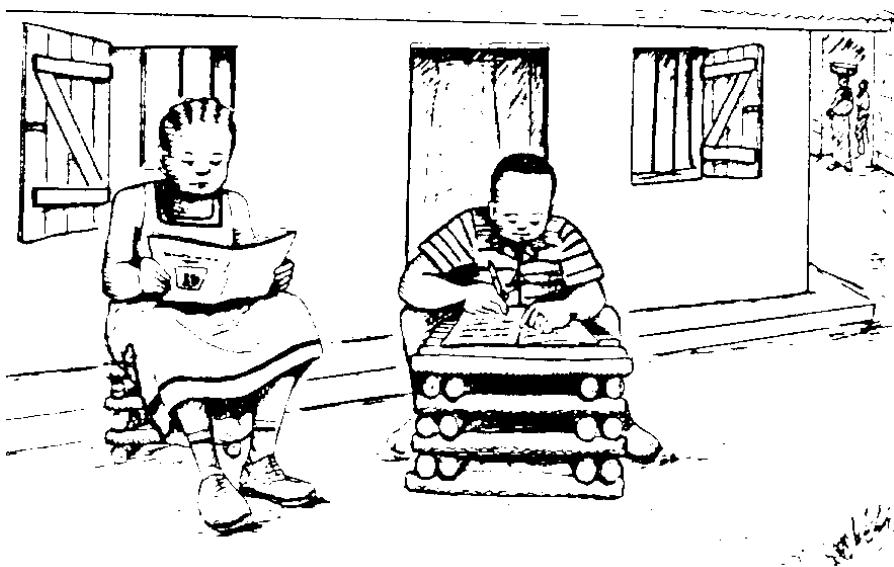

Mimaam

Migengenm

Mimaam

Les histoires

(en langue migengenm)

Auteurs : participants d'un atelier d'écrivains

Illustrations : “The Art of Reading” CD,
SIL Internationale, 2001

Ce livre a été produit avec l'assistance
technique et financière de SIL

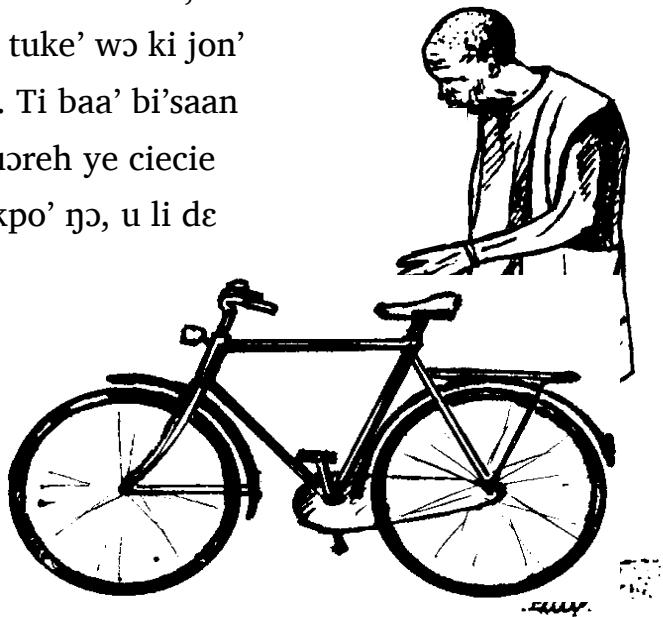
1ère édition, 1er tirage (225 exemplaires)
3ème trimestre 2014
© SIL Togo et ATADEC (Gando)

Kɔlaan ya gber

Uwien uba nε n joh kidaak nε ki tì laa' kɔlaan cuoh usen ni ki bindeh cieciekpaan uba. Ciecie nno là muɔh nε ŋmiɔko ŋmiɔko. Kɔlaan là yé ujecien, nε u'ciecie saa', u ji cuonh ki bindeh u'tàan ke món kutengunku. Ki laa' u cuon' ki jii' ma nno nε u'gbenent ke sii' kutontonku. A laa' Kɔlaan la, a li ye utaa nε puɔ' wɔ. Kutontonku là puube' u'bo, nε u'nun bó ke naan u bun. Nen saan nε kɔlaan jiesbe' ki laa' nni ki ye wɔ ñ len ki gbele'. N niire' Kɔlaan ki ye: nì tien' mila a cuonh-i?

Nε kɔlaan ye u'ciecie nε saa', nen si u cuonh. Nε n tuke' wɔ ki jon' ciecietuɔrb saan. Ti baa' bi'saan ma nno, nε bà tuɔreh ye ciecie nno ya went ke kpo' ŋɔ, u li de tiwenfènt nε be ñ fre kí tuɔre.
Nε kɔlaan fii' ki jon' ki tì de' tiwent nno.

Kɔlaan ya yɛnm là saa' cɛen ne u saa' inun bó, ki maaleh u li le nà saan ilike. U ji cuonh ne ki maaleh ki taah u'nuɔ̄ ki piikeh u'lənbu ki ciciibe'. Wà ke gèbreh ki laa' wɔ̄ la, u niireh ne ki teh be tien' ujɛ wuɔ̄ nɔ̄. Ne kɔlaan tɔke' be ki ye mimaam ne tu' nni nɛn si n ke ki pi liyul.

Binib là muɔ̄' kɔlaan micecɛkm ki de' wɔ̄ ilike u dɛ' tiwenfènt ki tuɔre' u'ciecie. Kɔlaan là ɲmɔ̄be micecɛkm paa ni'daali.

KOMBATE Kossi

Ukpaal

N'den Duure là yé ukpaal ne binib ke ben wɔ̄. Libinl liba sɔ̄ utaa ɳa nii' tonm, Duure guure' utaa ki tì jii'. Binib ke tuɔre' ikpàan ke ki tì glen', utaa ɲmɔ̄be' ki tì baa' ɲmaal lole ni ne.

N'den Duure nin u'po taa' iji ki jon' ki tì cɔke' bi'kpaabu ma nñɔ̄, utaa ɳa ji paan' iji nñɔ̄ bo. Tipunpur mɔ̄ ɳa daandeh iji nñɔ̄. Iñuñuu nin itenben ne là joh ki tì puh iji nñɔ̄. Nì Faa la, Duure ɳa ji ben u li tien ma u'kpaabu. N'den Duure bure' ukpaabó la, u lá li liebe ní iden

kutajuɔku nε. U teteh nnɔ nε ɔŋmaallole ya wien pile daali utaa baa' ki paan' Duure ya iji nnɔ bo.

Tipunpur là cère' Duure ya ji ɔja sere' mɔnmɔnm.
Wa là cen' iji bukpaabu nnɔ ni, nε mikonm cuo' wɔ.
Mikonm cuo' Duure ma nnɔ nε u yεnm saa' cεen, nε u ye ukpaal ya buk nε lá kaa ki muɔh mikonm-ii!. Utaa bo ɔja ñí la, ñ lá li kaa ki muɔh mikonm ka bunge' wiɛn iba-aa!

N'den Duure ɔja là cen' ni'binl iji ma nnɔ wɔn nin u'po ɔja là len' ki cii' tɔb bó. Duure ye wɔ ñ len la, u'po ñ tɔke wɔ kí ye: sin nɔ a ɔŋmɔbe ba?

Ni'binl Duure kon' usu paa, nε usu nnɔ mɔ tien' inuun. Duure ji joh usu bó nε ki tì gbii' inuun ki blinh usu ni, nε kí ye u'po ñ jo kí tì yuure. U ji là yíe wɔ ñ tuke' inuun kí gbien nε ka ñ fre kí tuke. Duure kele' ki tì jii' la, wɔn nin u'po joh usu bó nε. Duure tì baa' la, u'po se usu ni nε ka ñ fre kí tuke inuun. Duure le' cεen, nε ki ye ma là tɔke' ɔŋ ki ye ñ yé ukpaal nε cεen-ii!

NOUMEH Yabinani

Kujiedaaku

Binl ke binl kujiedaaku jinh ñmaaljmun ni ne kijietink bo.

Dunno ya binl lie ya ñmaaljmun ya wien piik daal ne bi là jele' bi' daaku ya nacenku. Kunacenku nn̄o li cin lidaal là nn̄o, ijecien ne kpièreh ki bàareh kutajasɔnsɔnku bi' cien den saali. Ijecien yà ke we ní nn̄o guoh tunɔngbɔnt ne ki jeleh kucenku nn̄o.

Bi taan' uyo wà ki gben'
a liike' la, nì naan ine te
kubaaku ni, ne ki buke
ilənben i naan titender.
Usenlier liere' usen la, bi'
ke pe u'bo ne cɔcɔl ki joh
be nì tì fuonde ududaan.
Bi joh la, a li ye ugurmər
nin u'bumu ne pe tɔb bo
ki nuunh ikuotuun.

Nin uwien ya benm nn̄o, kí le bi fuonde' ki gben'
bidudənb nn̄o ke ñɔ. U ya yo ne binacenjelb mɔ bondeh

ki joh nacenjelbùol. Bigengëñib ne li kpië kí liere kí jo bi jeleh nà saan nnɔ nin igangaan. Nen saan ne binib cinh ki baareh kunacenku. Uceñol wà ke ñen' u'donbó ní la, u gbin isekn ne uduon muç nuç ni ten uñmaan ne ñi kukurtonku.

Bi taan' ki gben' la, bi sieh kugɔnguɔku ki naan' lidukonkonl ne. Bigengëñib nin biwopieb te len nì wuureh a li ye bi ñih iyaapel ne. U ya yo ne biceñɔb bà ñmɔbe mituɔm nnɔ ya sekñ nin bi'fer laanh a li ye mitafaam ne yuunh tù bi'ciemu ni. Ipicien pe ki cuonh itaan ita bo ki yiknh iyikn a li ye bi bie ki yé bipijefènb ne.

Bipijefènb mɔ ya nacenku te ku'ba ne, kùa te nin bijeb yaaku. Bi mɔ jendeh ne ki mɔ n̄ tien kugɔnguɔku kí caan bi'nɔpopuor nin iyuon. Biyonyuongeb bà ben ki geh, ki ben idond nnɔ niɛh nin tɔb ne. Nen saan ne bipiib bà ke tì n̄ muɔh ki teh bi'tàan, bi'ciemu bii bi'gbenent ni'ba saan wi nnɔ, ñɛh ki ciinh ki naan iduofenfaan ne fii' kubaaku ni.

Bi taah tikur tule ya sesièke ne kí fre kí jele kunacenku nnɔ mɔnmɔnm. Nin uwien ya lum ne ijecien ile n̄ fii kí

ŋεbe kidaak, ne wà ke n̄ taa ilenben ile u'nuɔ ni ki lindeh ki kpaareh ni'ke saan ŋɔ binacenjelb n̄ bende kí ye kunacenku gben' n̄ no. Nen saan ne bigegeñib n̄ kpaande bi'gangaan. Biceŋɔb nin bigegeñib nin biwopieb bà ke ñeh kugɔnguɔku nnɔ ni bun' kutontonku a li ye bi ñen' ukpen ni ne. Bipib ben gbendeh ma nnɔ wà ñen' ni'bó n̄ la, u'yul ke pien ki naan bi wule' u'bo pawuda ne.

U ya yo ne licekl là ke la, lè n̄ taa li'donbó ya sen, ki kuureh ki poknh ki kunh.

GNOIRE Mèdjokbo

Upiikuɔn

Bi yih nni sosephinn ne, n là ŋmɔbe ibin pile nin ile ne, ka laan kuɔn' uje. N'binl pile nin ita, ibin itur ile nin piik nin liba ne n'ce ji là ye u li tien upiikuɔn ne. N là kpiɛ' ki tɔke' uwien ya nil wà te n'kaare ya duku ni nnɔ ne, ki ye n li tien upiikuɔn dunno ya binl. Ne ki tɔke' n'baambe nin n'ninsieb nin n'ninjiɛb nin n'puolmbe nin n'naawaalmbɛ. N là jon' bi ke den ne ki tì tɔke' be. Ki jon' n'yaajɛb, nin n'yitieb, ki tì tɔke' bi' mo.

Min nin unacenfaan wà li kuɔn nni nnɔ nin n'baambɛ jon' uber donbó, ki tien' kupiikuɔngbɔnku. Ni'puoli bó ne Pier, unacenfaan nnɔ nin min ti jon' dɔktieduku bó ki tì kpaan' ki liike' iwien, ki laa' wien ña te ti'ke ni. N ya nib bà ke n là wuɔn' be nnɔ là tore' nni isen ya ni sɔ : bi'ba là de' nni mukensenjikaamu. Bi'tɔb mɔ de' nni ikpelde n tì baa' n'ce den la, n̄ li gbiindeh, bi'tɔb mɔ de' n'naa ilike, awa ulele, awa utata, awa unannan; wɔ n̄ taa kí pukn u'yi bó kí de' nni tiwɛnt.

N'naa là tuke' ilike awa piŋun ne ki jon' kidaak kiba ya ji daali ki tì dε' nni mukensenmu nin kukensenlunkaaku, nin libokpaankaal nin libocencienl nin tikuntuor tuta : kuba yé kusaanjmenduku ya ñunkuorbùol, ku'tɔku yé miñunñukaam ya kuorbùol, nta yé miyom ya kuorbùol.

N ji là maale' upiikuɔn ya daali la, n li tien mà kí le n jaan' ki kɔn' ikaare ya duku ni, kí tì sere ikaare ya duku ya ciɛnb ya nun bó ne. N ji là maaleh upiikuɔn ya daali n li tien ma kí tì muɔre, n'ce ya ñɔbu bó mubu, mubu, mubu, ñɔ kí liebe kí cuo wɔ kí wuɔn n jɔtieb ne. N li wuɔn wɔ mile bo n jotieb-i? N li taa n'nuɔ ne kí lɔkn wɔ, ne kí linde wɔ suo-suo-suo u leh ñmiɛ, ñmiɛ, ñmiɛ,

ne ti'ke n̄ lá taan kí le sɔrsɔr tən bi ku' te ukɔ ne. I ya yemaale ne là cère' n kuore' ki tì te gɔnglɔnm tən unatuob ne guɔke usigben bo.

Upikuɔn ya wien ji baa' ní, nì là te ibin itur ile nin piik nin liba ya ŋmaalta ya wien piik nin ile ya daali ne. Gando ya daak ya ji daali, kutenjaaku tikur tuniin kí tì baa tuwε. Binib là gbe ikaare ya duku ni ne ki tì ñen' saali tən litengbil ne nuɔnh ukpen. Bi là geh iyuon ne nin uyenjmaa ki gu uje nin u'po ya jaanm ki kɔ. U ya yo ne n'fèl tuore' ki sən', n gbənənt ke ŋmɔh, tinunsiir cienh yelyelyel. Uwien ya tonsɔnb ya puob goln' nni tikpelcəpenpient. kí cin liyul bó kí tì baa itaan bó, ke là pien' ne kpongəin, tən inakpaapien.

Bipiib pε n puol ki yiknh welee-welee, ki gbiənh n'bo ləfina; ne n ji cuonh, suo, suo, suo tən n yé uwien ki kɔn' ikaare ya duku ni, ki jaan ki tì sere inun bó, ne n'ce mɔ jaan' ki baa' kí sere' ki saa' inun bó ki naan bi jùn' wɔ tibint ne. Bi sien' mubiəmu ne ti kəle' ki fuore' liigo, liigo, liigo tən bi dile' te miñunm ne.

Tí tì fuore' ki jiin' ma nnɔ uyenjmaa ne baa' ti'fèl ni. Unacenfaan Pier ne tì n̄ jiɛbe kí liike nni ne kí le sɔ-i, ne

n'mo n̄ liike wɔ, kí le mo-ii ten upiicien wà ya ñin bere'. Bi kaan' Uwien ya gbɔnku ki wuɔn' te ti li fuobe ma bo ti'dencenl ni, upii, a li boh a'ce, uje, a mo n̄ li yíe a'po.

Ti taa' minɔbifilm ma li
wuɔn kí ye ti kuɔn' tɔb
dinnɔ nnɔ ne ki pln' tɔb
bicienb ñi' bi'nɔbil
kupiikuɔngbɔnku ni, ne
ki kaare' ki de' te. N taa'
n'ce ki wuɔn' n'jɔtieb, ne
u'mo taa' nni ki wuɔn'
u'jɔtieb, ti muɔre' tɔb ya
ñɔbu bɔ; ne bi kaare' ki
tonde'.

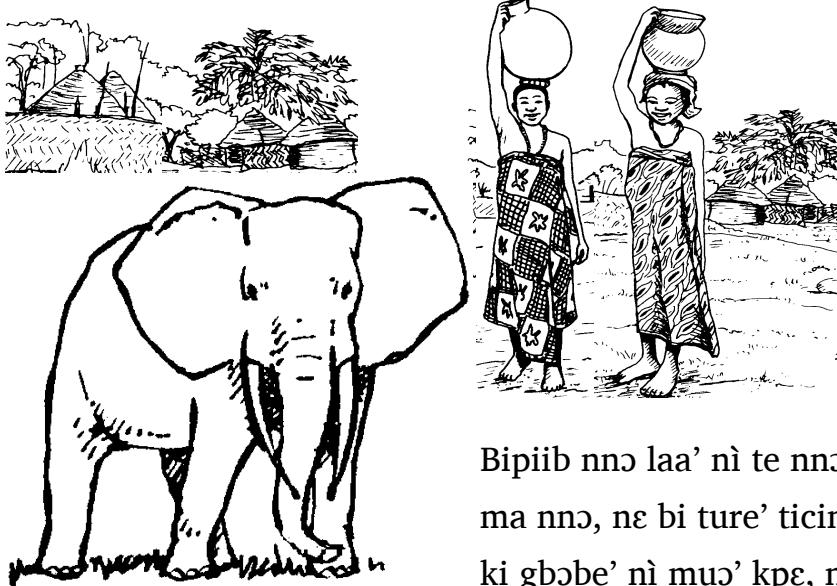
Bicienb ne kpie' ki ñen' ne
liyonyuoncekl gen' iyuɔn
ti'mo ñen'. Ti là cɔ' tijinjint
tù yεbe paa nin tijɔtieb. Min
nin n'ce là cuo' tɔb ya nu ne cuu ki kɔn' lilol ki kun'.

SENBOGO Josephine

Uluob kɔn' sikpenl ya du ni

Uwien uba ne uluob kɔn' sikpenl ya du ni ki laa' udu nnɔ̄ ya nib ñja ben luob. Bipiib jon' ukpen ki lun' miñunm ki kunh ki tì nende' bi ya tɔb mɔ̄ ñen' udɔnuun ki kunh. Bipiib bà là ñen' ukpen nnɔ̄ tuke' icuɔn ne bitɔb tuke' ticincir, ne bi tɔkeh tigber. Bi tì tuoh iñien ni ne ki laa' uluob se ne bi sere' ki niireh tɔb ki teh be sɔ̄ ki pien ki naan kigbagbaak-i. Uluob mɔ̄ cii' bi lienh ma nnɔ̄ ne u fin' u'tub. Bipiib nnɔ̄ laa' u'tub naan kiyonyiek, ne u fin' u'tub naan kudɔjenku ne ce uyul bo.

Bipiib nnɔ̄ laa' nì te cuu cuu ma nnɔ̄, ne bi ture' ticincir ki gbɔbe' nì muu' kpe, ne icuɔn mɔ̄ muu' wonm. Bi là tiinh ne ki wuureh wuo, nib ba nekeh-ee! ti kpo'. Bi tì baa' iden ki laa' bi fike'-a. Bi

ji dun ne ki teh hi, hi, ki wɔnkeh bi ñen' nà bó nnɔ.
Bitɔb mɔ ya gbenent ñɔh pepepeb, ne bi lienh ki teh bi
laa' nibonn niba nì baa' ten kuduku ki pien faaa ki tuke'
kudɔjenku ni'yul bo.

Nε bijeb taa' iluon nin ikpaan ki joh bipiib ñen' nà bó
ní nnɔ. Bi tì baa' ki laa' uluob mɔ laa' bipiib nnɔ ma nnɔ
u sɛn' ñɔ denk denk ki kɔn' ukpen ni. Bijeb nnɔ lá baa'
ki laa' u'tεbor. Wà kpiε' ki laa' nnɔ ye dɛn men kí liike,
ni' taan sɔ. Bi taan' ki laa' uluob ya tεbor ya pien kpe
ma bo. Nε bi ye nì yé mibiiknm, na yé wɛnk. Bi là jon'
Gando bó ne ki tì cii' bi lienh ki teh iluobe saa' ikpàan
cɛen. I kɔn' wà ke ya kpaabu ni ki ñen' ufuɔn wà la, i
taanh ki bubndeh iji ne tingi ni.

Nen saan ne bi bende' ki ye bi'donbó ya piib là laa'
nibonn nà nnɔ nen ne bi lien' ki ye micinciln miba là
ciln' be bi'donbó. Bi jon' ukpen ki tì laa' nibonn niba
nì pien faaa ki naan kigbagbaak kudɔjenku cε ni'yul bo.
Bi baa' ki tɔke' te ti jon' ki laa' ni sɛn'-a, ni'tεbor pie
cɛen. Nε bi tɔke' be ki ye nì yé uluob, nε bi'yɛnm taan'.

LAMBONI Daniel

Unacien uba ya mùɔl

Unacien uba ne là te ki yíe limùɔl ya gber paa. U là yé mituɔm ya nil ne, ki yé kujɛfɔfɔkrbɔnbɔn. U cuonh ní la, kitink dunh ne. U'nunbi ke naan' uwien ne, kí móñ' tonhn. Unacien nnɔ ya gbənent ke là yé tikobr ne.

Haali, ba ɔa là bən wɔ nnɔ là yih wɔ ujekper ne. Nen bo, binib là muɔh u ya tuɔnm nnɔ bo be ní taa kí sɔn kí'mɔ ní le wenli bo bi li ji bà. Ama wa là yíe buɔnm ya gber ten bitɔb joh ikpàan bó ma bo.

Nen bo ne binib maale' ki ye ben ya fuonbm ni ba yíe nil wà ñɔ Uwien de' wɔ mituɔnm la, u taah mè ki jèndeh binitɔb.

Nen saan ne u'baa nin u'naa kèle' ki ye ben maa ki jènde' ne. Kime bi'buk nnɔ lindeh ne ka buɔndeh ki pe limuɔl bo. Unacien ya muɔl ke là yé u'bo kugbiendku ne. Kime wɔn' ña n̄ ñe kí buɔn ñɔ kí mɔ kí lu. Wɔn lá baa' limuɔl là la, limuɔl nnɔ ke tòn ne.

Bà mɔn' nin wɔ nnɔ ye u cuo' ñε la, a'sem ke li sere ne, ne a'taan nin a'gbənent ke ñɔh. Á li ben ki ye a kɔn' kitink. Nà daali bi gbɔbe' wɔ u'taal kuɔ' nnɔ ki laa' u là mɔn' ki gbɔbe' bà ke nnɔ taan' ki tien' kunacenku ne, ki jeleh, ki geh iyuon. Nì ñmaake udu nnɔ ya nib ke ceeñ.

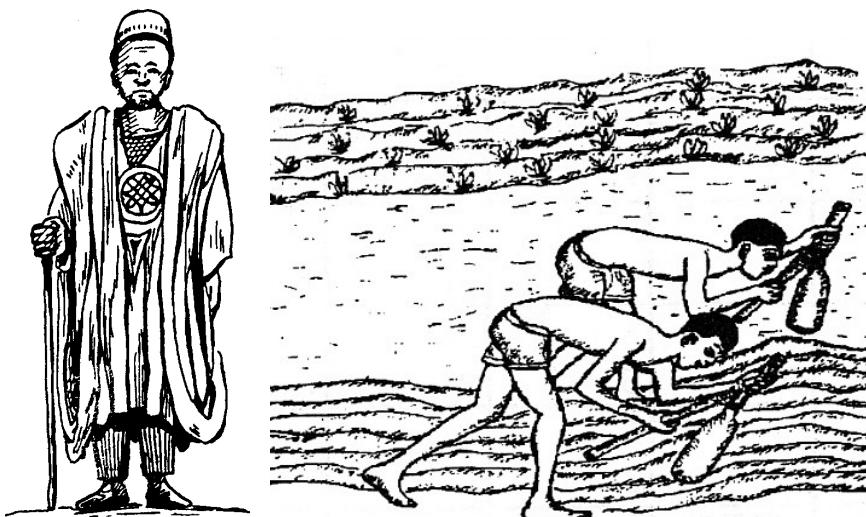
BAFASSI Oubon

Ujècién yensɔngdaan uba ya kрepuoke ya gber

Ujè uba ne là kɔ Tenbùol ki yé ukpaal, ki ɔmɔbe miyɛnm cœen. ki yé uyensɔngdaan ki gbiereh binb.

U ɔmɔbe piib bile ne. Ne ki ɔmɔbe bijefènb u'den bi yébe. Uyo uba a baa u'den ki laa' binib la, a li ye nba la nì yé ukрepuoke ne. Na yé kрepuoke. U ɔmɔbe bijefènb ma nnɔ ne binacenfènb baareh ki wiènh be.

Uwien uba sɔ, u lá puoke' ki koh litenmɔnl. U yé ma unimìn ki gbiereh binib ki lisbe' ki ɔmɔbe bijefènb nnɔ, nì biike n wɔre' ki fii' ki tì baa' ki laa' bukpaabu ceke' ne binacenfènb.

Ti taa' ikuun ki buɔn' ki bure', ne bi piebe' buure nì ɲmaake' ki tì kende' ka naan tен nil n̄ yaare mɔnɔn. Binacenfènb gbe ma bukpaabu nnɔ ne bi taa' miniem ki pɔk ki benh be n̄ gben bukpaabu nnɔ i ya taan bo. Nen saan ne ki laa' bipiib tuke' midaam ní ne bi yaare' ki kele' ki ñun'. Bi tì ñun' ki gben' ma ki fii' nnɔ nì ji naan tен utaan ne cere', tigbenent ñaan ma nnɔ ne likuul kpire'.

Tɔ, min yíe ma tonm n̄ ko kí nende bitɔb nnɔ ne ki ɲmieke' lisujunl liba ne ki maabe' ne likuul ge' nni. Misənm la ñen' paa, ne bi taa' nni ki tì ble' busubu ni ki sen' ki kun' ki ti nuun' uñɔke ki lá tien' nni. Bà yεbe là kpiendeh nni, ne n'ciintieb leh nni ki teh likuul lie ɲme n'bo ne.

Ní juɔre' ne bi tuke' ní tijier nin tinɔnt ki baa' ne bi taan' ki kele' busubu ni ki jin', ki ɲmɔn' ki tì gbεle' tinɔnt. Bi'ke ji là kunh nin uyɛnsɔnge ne. Kime bi'ke jin' bi yíe ma bo.

N'SELME Nenkiyuɔ Josaphat

Busubu bùa te liñunbunl saan ya gber

Lidaal liba ne n là jon' ugɔngɔln Haali nà bó fɔke ceen.

Uyo wà uñuñun tì cuo' te nnɔ ne wà wiɛ' kutuɔrku nnɔ tɔke' te ki ye ti'ke ñ li cuube Kpenkpiɛkifinde ya ñunbunl ya bùol kí tì le' miñunm kí ñu.

Nen saan ne ti cubn' li ñunbunl nnɔ dɔ nà bó nnɔ ki tì baa' li'saan ki ñun' ki gben'. Liñunbunl nnɔ là ñɔ paa. A ye á kɔ len la, a li goré ne kí liebe a'mugben ñɔ ifenkuk la frire a'mugben. Busubu buba là se liñunbunl nnɔ ya gbaal ki fɔke' lelek ki naan bugbenbu. Busigben tentende' ki ñmɔbe ki tì cu tink ni. Bu'fer mien ne kpiɛ-ee ki yé tinagaant, ne busigben bɔn' kpinkpin ki naan' limukuɔnl.

A laa' bu la, bu' te ne sɔbu, ki biike cinm, kuwien mɔnɔn te a kɔn' busɔnge ni la, ña ji ciih wien bó. Inuɔn ke ya bole baareh ki tunh bun' bo ne ki fuoreh. A we ní bu'saan la, inuɔn muɔh ne waaku waaku itɔ mɔ muɔh kruur kruur. Uyo ke inuɔn li teh bu'bo ne ki wuureh.

Busaanbu nnɔ luonh isaan paan, nen si inuɔn yie bu'bo ya kɛlm, bù luon' uyo wà la, ña n̄ fre kí kaan inuɔnbol yà te bu'bo.

Bu luon' uyo wà la, busigben ke tì cuɔncuɔn tink ni ne ki te ñɔra, a li ye nì yé lijuɔl ne. Udu nnɔ ni ya nuɔn nin bipiib ke faa busubu nnɔ ya saan bo ne. Bu ben' uyo wà la, bipiib nin mubumu ke joh bu'saan ne ki tì gendé isaan nin isaankpε ki baareh ki lá ñuɔh mikpɔm ki jinh bitɔb kuɔreh. Binib ke kaareh ne busub nnɔ la kpo kime bu ñmiendeh udu nnɔ ya nil isen yà yεbe ni paan.

M'BOMA Emmanuel Djiedjè

Kojo lɔya uba ya gbər

Uje uba là te ki sɔnh nin bà buh tibuur Gana bó, bi yih wɔ Kojo. U tien' ibin iniin ne ki sɔnh nin be. Uwien uba sɔ Kojo keke ki laa' nì benh ne faa ne. Ne u kɔn' kuduku ni ki taa' kutendaaku ki liike' u'kunkuɔnlie uba ki pure' ki gbɔbe'. Ne bi fii' ki cuo' Kojo ki taa' wɔ ki bure' sandaale be bó. Ne bi tì niire' wɔ, ne u tɔke' be ki ye n dɛkn' ne. Ne n fii' ma nno ma maale' ki liike'.

Ne bi taa' wɔ ki pɛkn'. Ne u'den yaab jon' lɔya tɔb bó ki tì tɔke' be nì tien' ma bo. Ne uba ye: niɛ ŋa faa. Ne ki tɔke' Kojo den yaab ki ye be nì li kunh. Ne bi fii' ki kun. Nì tien' iwien ile ne u fii' ki bure' niba bó ki tì tete ki lá liebe' ní.

Ne ki jon' ki laa' Kojo den yaab ki ye u laa' tigber nno ya donbó ŋɔ. Bi ji la li jèndeh kí lá bii kí pukn. Li likeh mɛn min bó. N ye ma la, ní tuo nno. Nen saan ne u jon' ki laa' sandaalembe ki tɔke' be ki ye nì tien' iwien ita la, bà wiɛ' nni Kojo ya buur nno ne, be nì tien anie kí tɔke, u là ku' unil wà nno den yaab ŋɔ be nì faa kí cende kí tuore tù. Ne bi ye bi cii'. Ne ki sɔn' unaciən uba ni'bó.

Kutaaku kùa li faa bε ñ bu tibuur nnɔ, nε Kojo den yaab nin bi'lɔya fii' ki jon' Sandaalembe nnɔ saan ki tì tɔke' bε ki ye: tinbi si tigber ma nnɔ ti bi yíe tí duɔn nε, nì faa' la, tì le tonm kí cende Kojo ku' wà nnɔ den yaab. Nε bi kɔn' ki duɔn' ne Lɔyaciɛn nnɔ tɔke' Kojo den yaab ki ye nì faa' bi baa' ki ñih kunagɛnku la, ní li dɔ ki ɔmin. Kime min ne ben n ye ñ ye bà?

Nì tì faa' ne Kojo ku' wà nnɔ den yaab baa' ki ke ki tì jii'. Nε sandaale uba tɔke' bε ki ye bi dɔ kuduku ni. Nε bi ku' bà ya nil nnɔ fii' nin ubenpienbe ki baa' ki ye litaal ne nì piire'.

Nen saan ne Lɔyaciɛn nnɔ fii' ki tende' inuɔ ile ki ye taa ní men. Nen saan ne bi jiin' bε ki ye bε ñ taa ba ní? Nε Lɔya nnɔ ye n dɛkn' ne ki laa' bi dienh nni ilike iceleb na ñmɔbe nì kpε nin ba? Ki ye wa laa' ilike nnɔ la, wɔ ñja ñ fre kí bu tuu ya buur.

Bi pɛn' wɔ bi dienh wɔ ilike yà nnɔ ne ki yaan. Nε saan ne bi ye tigber nnɔ kpo' nε. Bi yíe tí tukré kí li joh inu bó la, bε ñ pε bi'like. Wà ke la, wɔ ñ ye nì gben' sɔ nɔ. Nen saan ne bi pɛkre' Kojo ki wiɛ'. Nen si unil dɛkn' ki ye niba nì faa' ki daarn nì tien' la, a la ye u yé usuɔn.

N'SERMA D. André

Ukpèdewien

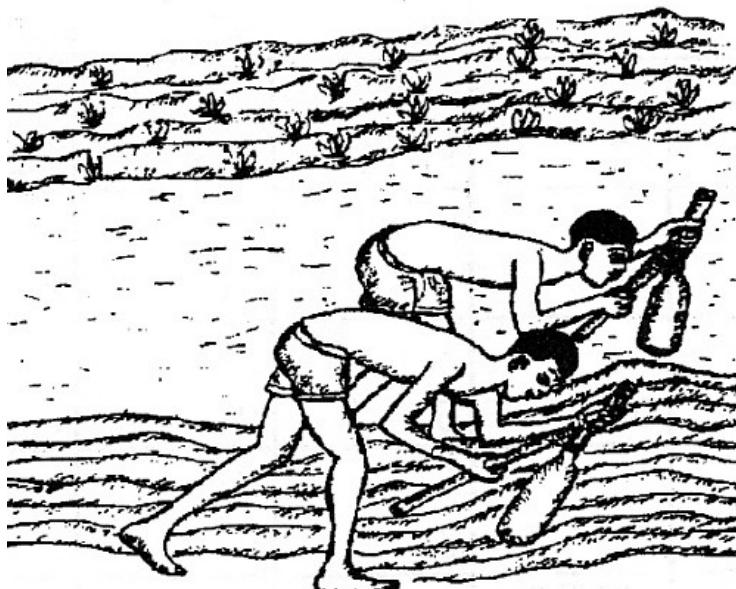
Inajekpaar ña laan là te kugengenku ni. Ti baambé là koh likupienl ne. Bi la tì ní puokeh bi'tɔb ne ki koh bi'kpàan. Unil li fre kí ñe midaam kí puoke u'du ni ya nib baba. Nen yé mikpedefenm ne; ba sɔbe ki teh jier. U li fre kí puoke u'du ni, kí liebe kí tukre nil mɔ u'mɔ ní puoke u'donbó. Bi yih nen ne ukpedewien.

Libinl liba Duure là cie' ucecie u yεbe cεen haali a se li kpεbonl liba la, ña lεnh li'tɔl. A likeh binib bi te likpεbontɔl la, nì naan ikokole ne. Nì dɔ ne merrr, bi se' ifiengbàan ì funfunde' isijun ì se len ki bɔn ki naan binib.

Duure là de' idu ile ya nib ne ukpedewien, ki puoke' u'du ni yaab mɔ ki pukin'. U là ñε' midaam icin ilole ne ki ku' fangagbengbeng uta. Midaam nnɔ ya ñu daali a li ye kunacenku ne te udu nnɔ ni. Kutanjesɔnsɔnku, ki laá udu nnɔ ya jεb ke; taan' ñɔ bukpaabu nnɔ ni. Munacenfènbumu kperkeh ne ki nuunh wà li ji kpeyende. M'Bɔmɛ wà ya taan fɔke tɛn udɔnb yε nnɔ ne là jin' ukpesen. U là koh cεen ne, bi baan' wɔ kulaanku.

Bi de' be kusɔku bi ñun', ne ki cin' ki koh ki gbiɛkeh bikpedewiendenb. Bi bənbənh ki tì gben' libuɔl liba, ne Duure ya kpɛdɛwiennib nnɔ puɔ' ni' bó ní, ki gbe usen mukkuki a li ye bi pikeh inε ne ki joh be ñ ñun.

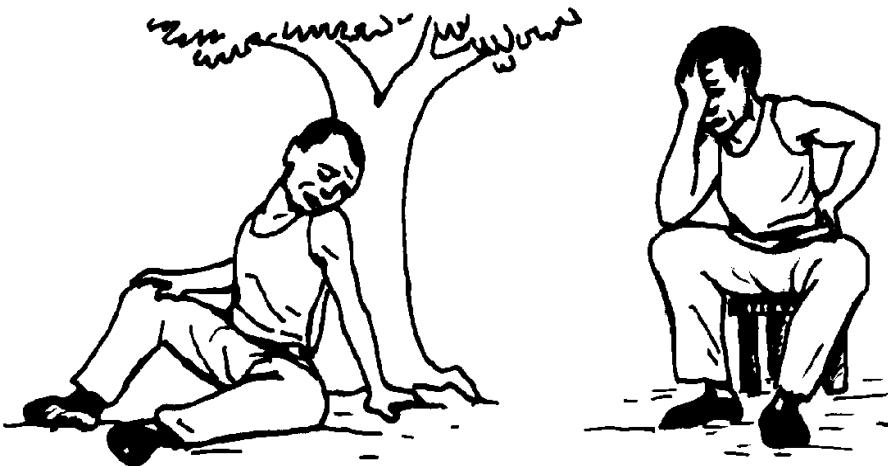
Bi'ke taan' ki cokn' bukpaabu ni wobu ten bubεbu ne gbe' ijen. Nen saan ne Duure ñen' mikpetaandaam, bi ñun'. Ne ki fii'. Bibenbenkaab bà yé udu ni yaab jon' ki bɔkn' likpegbaal liba. Bà yé bicɛnb mɔ jon' ki bɔkin' litɔl. Nen saan ne bibibirkaab mɔ jon' ki taa' u du ni yaab bi bən' libuɔl là siik ni nnɔ. Bukpaabu ke bɔnde' gbendein à li ye inasigbengbel ne pin' liwɛnkpil bo.

A cii ikuun kɔnh nin kitink ki ñereh itɔ ma bo ki laa' bi gùokeh ma ijekperje yaam la, a li ye nì yé kujanjaanku kuba ya bol nε. Nì teh nε ca ca ca, ca ca ca, nε bure teh piilib, pipiilib; piilib, pipiilib. Utonje uba ñen' usen ki lá baa' ki laa' nì teh nnɔ, nì ñmaake' wɔ ceeen, nε niire' ki ye : bi pèh iŋe nε ki kɔh? Nε bi ye a ye á kɔ la, ña n̄ pè, a lá ye á ñε ne la, a li pè.

Nε u pɔk ki tukre' u'tuke ki gbɔbe' bebu, ki cɛkre'
u'tacaan ki lekn' lisijunl bo, ki sɛn' tebtɛbu ki tì teke
uciɛn uba ya kuul. Bi ñien' ikuun ki bure' nε u'mɔ pɔk
ki sɛkn', ki gɛ' juki, juki, juki ki la nì wi ceeen, nε u niire'
ki ye bi pèh iŋe ki ñeh? Bi ye liturl liba. Nen saan nε u
gbɔbe' likuul, ki sɛn' jɛka jɛka jɛka ki tì pobe' u'ta caan
nin u'tukl ki bure'.

Bijeb koh ki joh, ipiicien nin ijecien cɔkinh ibùon, nε
bipiijefenb nin mujefènbamu pε ki buuh. Ipiicien yà
cɔkinh ibùon nnɔ gèh ikpeñunuon ki dondeh bikpàab
nε bipiib bà buuh nnɔ yikinh welelee, welelee.

Liwenyul ya yo ki laa' kujiinku kɔn' bikpaab, ne bi yaare' ki ke isiin ni ki fuoreh. U ya yo ki laa' ukpedaan kun' ki pieke' midaam ki liebe' ní ñɔ. Nen saan ne u taa' midaam nnɔ ki gbiire' tenl ke tenl ya nib, bijeb nin bipiib ke, ne bi ñun'.

Bi là sɔnde' iccle ne, ki naan' miyonm ki gbe' kuyonyieku. Biba là buh miyonm nnɔ ki mɔh ne, ne bitɔb taah ki kureh midaam ni ki ñuh, ipiicien iba mɔ cɔbreh kunenjokaabku ki mereh midaam ni ki ñuh.

Bi kεle' be n̄ ñu midaam uyo wà nnɔ ki laa' nin bukpaabu nnɔ yebe ma ke nnɔ bu ji sien' libuɔl liba ne, kime binib ne la ñɔnde' nin bukpaabu. Uwien dere',

ne bi fii' ki kon' ki tonde' libuɔl là sien' nnɔ. Ne binacenfènb pukn' bipiib bi'mɔ bule' ki gben'.

Nen saan ne bi'ke siere' ki kunh idonbó be ñ tì ji tijier. Bi tì baa' iden, bijeb kèle' saali, bipiib kɔn' uluo bo, ne bi ñen' tijier ki sien'. Bi là ŋmen' busaabu ne ki ŋe' fənganɔnt.

Bi ŋɔkre' likpinbuol, liwɔl tore' ki ñen' ní, likpenmɔl nubre' finm. A cengeh unu nnɔ baba mɔnɔn bó ki taa' busaabu la, a li ŋmi kí gben bù ne. Tikpint nnɔ ya ŋmaa lere' uje uba u jin', ki jin', ki jin' haali u'puol ke ji tì mɔn lilii a li ye paanpuole ne. Busaabu nin tinɔnt ke là pò ne, bà ke ŋa là jon' Duure ya kpədaam nnɔ ke là jin' ne, ki ŋmɔn' tinɔnt ki tì gbélé'.

Bi'ke là jin' tijier ki tì gben' ne Duure ñen' idetoke, ki tole', iten iten. Bijɛ nin bipiib ke ñun' ki tì gbo'. Biba là ñun' ki yibe' ne ki jerkeh ki kunh, bitɔb yihibe' ki lu' ki dɔ Duure den. Ujecien uba keke ki là fii' wɔ ñ sere ki gbélé', ki ye jerjer ki tì lu' wuɔ, ki ñekn' u'len nin u'luon bo nì ye pùc ne, u bi piɛke' midaam mà u'len ni nnɔ ye waaa ki puubeh wɔb wɔb ki joh.

Upii uba mɔ keke ki lá yekre' ki lu' kenglenm, ki siin' pεbbb. Midaam nin isaayɔyɔl nin inɔnyɔyɔl pɔk ki gbe uluo ni'ke saan.

Nì là faa' nε Duure taa' midekpaam ki de' binib bà wun yibe' ki gɔn' u'den nnɔ bi ñun'. Nen saan ne wà ke cuo' u'donbó ya sen. Duure ɳa yé nil wà miileh ka bi mɔ. U puoke' binib ki tien' tijier la, u cèreh bi'ke jinh ki gbuokeh nε.

LAMBONI André Gnanlé

Achevé d'imprimer par AFASA
Dépôt légal N° 31 / MATDCL / août 2014
B.P. 57, Kara - Togo

Prix : 200 F CFA